

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/13, p. 1-16

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.12049>
ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

Referees/Hakemler: Doç. Dr. Hüseyin AKGÜN – Yrd. Doç. Dr. Muhammet OKUDAN

This article was checked by iThenticate.

RİSALET DÖNEMİNDE GANİMET VE YAĞMACILIK BAĞLAMINDA ÜÇ KAVRAM -NÜHBE- GULÛL- SELEB-

Cafer ACAR*

ÖZET

Bu makalede Hz. Peygamber'in ganimete dair uygulamalarında yağma ile ilişkili olduğu düşünülen üç kavram ele alınmıştır. Nühbe, gulûl ve seleb olarak ifadesini bulan bu kavramlardan nühbe ve gulûl, savaşlar bağlamında ele geçen veya geçmesi muhtemel olan mallar olarak gayrimeşru kabul edilmiştir. Seleb ise bu iki kavramla ilişkili olması münasebetiyle konuya dâhil edilmiştir. Çağımızda da hoş görülme-
yağmanın Siyer açısından incelenmesi, üzerinde çok konuşulan ganimetin hangi durumlarda gayri meşru olduğunun anlaşılmasını mümkün kılacaktır.

Araştırma sonucunda Nühbe ve gulûl kavramlarının sözlük anlamı ile kullanımlarına dair örneklerle rastlanılmakla birlikte, ganimetin meşru olmayan veçhelerini ifade eden kavramlar olduğu anlaşılmıştır. Böylece ganimetin yağmacılıkla aynı anlama gelmediği hatta Hz. Peygamber'in hayatında, keyfi olarak başkalarının mallarına el koymak olarak değerlendirilebilecek yağmanın, dünyevi ve uhrevi olarak reddedildiği söylenebilir. Kavramlara dair kullanımların Siyer kitaplarına geniş ölçüde yansımamış olduğunu ifade etmek gerekir.

Hadis kitaplarında çok sayıda rivayetle ifadesini bulan yağmaya dair kavramların varlığı, Hz. Peygamber'in hayatında ganimetin meşru ve meşru olmayan şeklinde bir tasnifinin olduğunu ortaya koymaktadır. Rivayetlerden anlaşıldığı kadarıyla Hz. Peygamber, bireysel menfaatlerin öncelendiği kurnazlık olarak yorumlanabilecek davranışları hoş görmemiştir. Bu nedenle taksiminden önce ganimet üzerinde herhangi bir tasarrufta bulunmayı yasaklamıştır. Ayrıca bireysel olarak ganimet mallarından gizlice istifade etmeyi de nehyetmiştir. Sadece mübareze yoluyla veya savaş esnasında öldürülen düşman askerinin şahsi eşyalarının onu öldürene tahsisini komutanın iznini de gözeterek uygun görmüştür.

---

* Yrd. Doç. Dr. Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslam Tarihi ve Sanatları ABD, El-mek: caferacar58@gmail.com

---

Anahtar Kelimeler: Ganimet, Yağma, Nühbe, Gulûl, Seleb

**IN THE RISALEH PERIOD THREE CONCEPTS IN THE
CONTEXT OF GANİMA AND MARAUDİNG**

-NUHBA- GULÛL- SALAB-

ABSTRACT

In this article, three concepts of ganima as a type of legitimate ganima in the life of the Prophet are addressed. Nuhba, gulûl, and seleb were identified as illegitimate as nuhba and gulûl, goods which were obtained in the context of wars or are likely to be obtained. The seleb was included in the context of its relevance to these two concepts. The understanding of looting as an unpleasant concept in our age can be grasped on a more accurate ground with the emergence of the illegitimate dimensions of ganima spoken. As a result of the research, it is understood that there are concepts which express the illegitimate aspects of booty, together with examples of their use in dictionary meaning and use of nuhbe and gulûl concepts. So the spoils do not mean the same as looting or even in the life of the Prophet, we can say that the looting, which can be regarded as arbitrarily confiscating the goods of others, has been rejected as worldly and ethereally.

The existence of the concepts of looting, which finds expression in many hadiths in the hadith books, Reveals that in the life of the Prophet, the ganima is a legitimate and unjustified classification. As far as the accounts are concerned, Hz. The Prophet has not tolerated any behavior that can be interpreted as cunning, where individual interests prevail. For this reason he banned any saving on the ganima before its division. Also, it is also an individual's sneaking out of the loot. He only considers personal property of the enemy soldiers by the single combat or by the killing of enemy soldiers during the war.

STRUCTURED ABSTRACT

INTRODUCTON

War is a fact that humanity has unavoidably faced throughout the history. Like the war, booty that the victorious gets in exchange of war indemnity can be considered as a reality. In the Prophet's life, war booty was accepted as long as certain criteria were met. The question of legitimacy that the Prophet required and practiced has begun to be addressed in the modern world only in the last century (Inal, 2011: 30). *Ganima*, or war booty, seems to constitute a significant place in the battles that took place during the era of prophethood.

Although there are a solid number of studies examining the status of war booty in the Prophet's life, the question of legitimacy has not been addressed yet. Such studies have largely focused on the concept of booty

---

Turkish Studies

itself. Yet, it can be said that there were illegal booties as well in the *Sirah* (Prophetic biography) sources, and they are expressed with different names.

Being an unpleasant concept indeed, war booty was seen as an essential part of wars in world politics until the 19th century. Booty, being an important aspect of Arab culture (Ibn Haldûn, 1988: I, 87; Macit, 2005: Volume: 4, p. 98), has often been justified on the grounds of harming the enemy and meeting the army's needs (Inal, 2011: 34; comp. Vurgun, 2014: XIV/1 (Summer 2014), p.179-196).

The present study investigates three concepts that we consider to be helpful in understanding the legitimate and illegitimate practices of booty: *nuhba*, *gulul* and *salab*. There is encyclopedic information about these concepts except *nuhba* (Yaman, 2009: XXXVI, 398-399; Koca, 1996: XIV, 190-2). Many dictionaries define these concepts as having closely related meanings. However, a closer look at the narrations about the different applications and the subject reveals that there are differences between them. Our aim is to contribute to the deeper understanding of the concept of looting by investigating the different meanings of these three terms. We have depended largely on the *Sirah* sources in the present study. However, it should be mentioned that these concepts do not come up very often in *Sirah* sources.

Nuhba

Derived from the Arabic (n-h-b) root, the word has been used synonymously with war booty in the oldest dictionaries. Eight infinitive forms of the word have been addressed (نهاب, ونهوب, النهب الانتهاب, والإنهاب,) (والنهبية, والنهبي, النهبي), and all of them have been evaluated as having the same meaning. It is, however, possible to deduce that the word also means "to scramble" in the *Sirah* sources.

It can be argued that the word *nuhba* and its derivatives primarily mean to have control over war booties without any restriction. Some bean that was captured in Khaibar was called as *nuhbaby* the Prophet, and heregarded to eat from *itharam*, even in a very small quantity.

Another meaning of the word is can be stated as the attacks and unlawful ownership claims between two groups that have a non-aggression agreement. That the Prophet did not accept the booties that Abu-Basir obtained from the Meccans can be considered in this context. Describing Abu-Basir's act, the Meccan polytheists claimed that their goods were plundered. The Prophet clearly forbade any type of behavior that could be considered as *nuhba*.

Gulul

Being another concept which is synonymously used with war booty, *gulul* is defined as any illegal form of claiming right over war booties and to betray the things obtained as booty (Koca, 1996: XIV, 190-192). It can also be considered as a form of stealing from war booties. The common feature of the narrations about this term is that *gulul* is considered as an unauthorized use of war booty or to claim illegitimate ownership over it.

Salab

Stemming from the Arabic s-l-b root, the word *salab* has been used to refer to any kind of dress that one wears. Its verb form means to take away one's *salab*. (Halil B. Ahmed, 1988: VII, 261). Some dictionaries have defined the word as "to steal" meaning to steal and to loot (Mutçali, 1995: 398). It is, however, difficult to come up with any example in *Sirah* sources to confirm this last meaning of the word. As one form of war booty, the term refers to the fact that the enemy soldier's personal properties belong to the one who kills him in the time of war, which seems to be a plausible definition. According to one narration in Ibn-Ishaq, Muslims fought the polytheists in the early military operations, and got their *aslab* after killing them. Correspondingly, one Arab proverb says that "the one who wins confiscates too" (Halil b Ahmed 1988: VII, 353: (من قهر سلب / من عز بز من غلب سلب). Thus, it can be concluded that the word was commonly used in the pre-Islamic period as well. Yet, we can argue that the practice of *salab* became legitimate with the Surah Anbiyah during the battle of Badr. Sa'd bin Abi Vaqqas brought the sword of the person whom he had killed and gave it to Prophet Muhammad (pbuh). After the *nuzul* of the surah, the Prophet told him to get the sword (Ahmad b Hanbal, 3/129, 1556). Similar versions of this hadith have also been mentioned in connection with the battle of Uhud (Waqidi, 1984: I, 227, 253, 286).

It is possible to understand that the practice of *salab*, which can be seen as one form of war spoil is indeed a ground for legitimacy. Arbitrary practices have never been accepted and such practices have always been criticized. The example of Hudaybiyyah, in this regard, is significant. Prophet Muhammad did not practice *salab* and killing in Hudaybiyyah (Ibn Abi Shayba, 1409: 36851). According to the treaty of Hudaybiyyah, Abu Basir's bringing the *salab* of the person that he killed to the Prophet and his request to get one fifth (*humus*) of the belongings was rejected by the Prophet. This demonstrates the fact that there was indeed a legitimacy ground for *salab*, and the Prophet did not allow any practice of looting.

CONCLUSION

War and booty (*ganima*) are two closely related concepts in the history of mankind. With regards to the battles in which the Prophet took part, the issue of war booty has been discussed. It must be stated that this concept was evaluated in terms of its legitimate and illegitimate aspects.

Accordingly, *ganima* has never been the main motivation to fight. Any illegitimate way of obtaining war booty is simply another form of looting. The Prophet allowed *ganima* only when it was obtained in legitimate ways. Any subjective attitude toward the distribution of war booty has been banned.

With regards to the illegitimate aspects of booty, we have focused on two concepts which are *nuhba* and *gulul*. *Nuhba* can be translated as looting. In addition to its dictionary definitions, we have examined the fact that the term also suggests pestering attempts of two parties toward one another despite a non-aggression agreement between them. The most

common meaning of the term as referred in the sources is to claim a right on war booty openly before its distribution, which is what makes this term different from the concept of *gulul*. The latter is any claim of right on war booty in silence before its distribution and *tahmis*. Both practices have not been considered legitimate.

In the Prophet's practice, *salab*, which refers to the personal belongings of any enemy who is killed during war, was given to the person who took that person's life. Yet, the fact that such belongings were obtained under legitimate war conditions was considered significant as well. Similarly, it wasn't seen proper to distribute the *salab* of those with whom a non-aggression agreement was signed to the Muslims as well.

In conclusion, the question of legitimacy was central to the issue of war booty during the era of prophethood. The Prophet allowed *ganima* only when it was obtained in legitimate ways and it was justly distributed within the full knowledge of Muslims. He banned any individual and arbitrary claims over war booty. Obtaining booty from those with whom a non-aggression agreement was signed was also prohibited by the Prophet.

Keywords: Ganima, War, Looting, Nuhba, Seleb, Gulül

GİRİŞ

Savaş insanlığın yüz yüze kalmaktan kaçınmadığı bir gerçektir. Savaşlar kadar savaşın sonuçlarından olan galiplerin savaş tazminatı olarak tahsil ettiğini düşündüğümüz ganimet de bir realite olarak önümüzde durmaktadır. Hz. Peygamber'in hayatında ganimet olgusu, kabul görmüş olmakla birlikte, meşruiyet zemini gözetilmiştir. Modern dünyanın son yüz yılda daha fazla konuşmaya başladığı bu meşruiyet zemininin (İnal, 2011: 30). Allah Elçisi'nin nezdinde çok önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Hız. Peygamber'in hayatında ganimetin yerine dair hayli değerlendirme mevcut olup bu ganimetlerin meşru olmayan boyutlarına pek değinilmemiştir. Çalışmalar da daha çok ganimet kavramı üzerine yoğunlaşmıştır. Ancak Siyer'de meşru olmayan ganimet türlerinin de olduğunu ve bunların özel kavramlarla ifade edildiğini söylemek gerekir.

Yağma fitraten hoş olmayan bir kavram olmakla birlikte 19. Yüzyıla kadar dünya siyasetinde savaşların asli bir unsuru olarak görülmüştür. Arap kültürünün de önemli bir parçası olan yağmada (İbn Haldûn, 1988: I, 87; krş. Macit, 2005: Sayı: 4, s. 98) gerekçe olarak, düşmana zarar vermek veya ordunun ihtiyaçlarını karşılamak öne sürülmüştür (İnal, 2011: 34; krş. Vurgun, 2014: XIV/1 (Yaz 2014), s.179-196).

Bu makalede ganimetin gayrimeşru veçhelerini anlamamıza yardımcı olacağını düşündüğümüz üç kavram, ganimetin meşruiyet çizgisinin sınırları bağlamında ele alınmıştır. Bu kavramlar, *nühbe*, *gulül* ve *selebtir*. Nühbe dışında diğer iki kavramla ilgili ansiklopedik bilgiler bulmak mümkündür (Yaman, 2009: XXXVI, 398-399; Koca, 1996: XIV, 190-2). Bu kavramların kelime ve kavram olarak anlandırılması, sözlüklerde birbirine çok yakın bir şekilde verilmiştir. Ancak uygulamalara ve konu ile ilgili rivayetlere dikkatle bakıldığında arada farklılıklar olduğu rahatlıkla görülebilmektedir. Makalemiz bu farklılıklardan hareketle yağmaya dair kavramların anlaşılmasına katkı sağlamak amacındadır. Araştırmada olabildiğince klasik Siyer kaynaklarından yararlanılmaya özen gösterilmiştir. Bununla birlikte kavramların Siyer kitaplarına fazlaca yansımadağı zikredilmelidir.

Turkish Studies

Nühbe (نُهْبَة)

Arapça (n-h-b) kökünden türemiş olan kelime, en eski lügatlerde ganimet kelimesiyle eş anlamlı olarak kullanılmıştır. Kelimenin sekiz kadar mastar formu verilmiş (نُهَابٌ، وَنُهَابٌ، وَنُهَابٌ، وَنُهَابٌ، وَنُهَابٌ، وَنُهَابٌ، وَنُهَابٌ، وَنُهَابٌ) ve hepsi de aynı anlam çerçevesinde değerlendirilmiştir (Halîl b. Ahmed, 1988: IV, 59; İbnü'l-Esîr, 1979: V, 133; İbn Manzûr, 1414: I, 773; Zebidî, IV, 319-321). Ancak kelimenin sözlük anlamında üşüşmek, kapış kapış etmek anlamının olduğunu Siyer'den çıkarmak mümkündür (Kastallânî, I, 236).

Kur'an'da bu kelimeye rastlanmaz. Hadis literatüründe ise aynı anlama sahip lakin farklı formlarda karşımıza çıkar. Tespit edebildiğimiz kadarıyla rivayetlerde; Nühbâ (نُهْبَاءُ), Nühbe (نُهْبَةٌ), İntihab (إنتهب), Nehb (نُهْبٌ) ve Muntehib (المنتهب) olmak üzere beş farklı müştak formda kullanılmıştır. Ancak her bir formun ifade ettiği anlam çerçevesi kendi içinde diğerleriyle aynı mahiyettedir. Yani Nühbâ kelimesinin kullanımıyla karşılaştığımız rivayetlerin ifade ettiği mesaj çeşitliliğiyle Nehb kelimesinin ifade ettiği anlam çeşitliliği aynı özellikleri taşımaktadır. Tüm bu rivayetler göz önüne alındığında Nühbe ve türevlerinin, öncelikli anlamı, ganimet olabilecek mallar üzerinde kuralsız tasarruftur diyebiliriz. Bir diğer anlamı üşüşmektir. Bir başka kullanımdaki anlamı ise “hukuken saldırmazlık anlaşması olan tarafların birbirlerinin mallarına yönelik saldırıları ve tasarrufları” şeklinde yorumlanabilir. Ebû Basîr, Hz. Peygamber'e şikâyet edilirken Kureyş'in kullandığı kelime Ahmed b. Hanbel'in ifadesine göre *nehb*dir (وَنَحْنُ نَقْتَلُ وَتَنْهَبُ أَمْوَالَنَا). Mallarımız *nehbolundu* demişlerdir. Vâkidî ise Ebû Basîr ve arkadaşlarının bu davranışını yol kesmek (اقتطعوا) olarak tavsif etmiştir (Ahmed b. Hanbel, IV, 331; krş. Vâkidî, 1984: II, 626-630; Buhârî, “Şürût”, 15; İbn Hişâm, 1984: III, 323-324).

Nühbe ilgili rivayetlerin içerik yönünden tasnifi yapıldığında anlam çerçevesini dört başlıkta değerlendirmek mümkündür.

- Ganimet
- Nühbe'den nehyedilmesi bağlamında
- Ganimet paylaşılmadan ganimet üzerinde tasarrufta bulunmak
- Üşüşmek

Nehb ve türevlerinin ganimet anlamında kullanılmasına dair ilk örneğimiz, Hz. Peygamber'in bir gazve sonrasında ele geçirilen ganimetleri, Ebû Süfyân, Safvân b. Umeyye, Uyeyne b. Hısn, Akra b. Habis gibi kişileri önceleyerek verince Abbas b. Mirdas “Benim nehbimi (ganimetimi) ve Ubeyd'in nehbini Uyeyne ve Akra' arasında mı pay ediyorsun” mealinde (Müslim, “Zekat” 137: أَنْجَعَلُ نُهْبِي وَنُهْبَ الْعَبِيدِ ... بَيْنَ عُبَيْدَةَ وَالْأَقْرَعَ) bir şiir yazarken kullandığı kelime olan *nehb*, ganimet anlamında kullanılmıştır. Rivayetlerdeki kelimelerin analizini yapan İbnü'l-Esîr, *en-Nihaye* isimli eserinde kelimeyi ganimet olarak açıklamıştır (İbnü'l-Esîr, (1979): V, 133; İbn Manzûr, 1414: I, 773).

Nehb, intihab edilen şey demektir (Havarizmî, s. 473). İbn Manzûr da, *nehb ganimettir* demiştir (İbn Manzûr, 1414: I, 773). Hadisten de delil olarak “*Ona bir nehb getirildi*” ifadesine yer vermiştir. İbn Hacer bu rivayete atıfta bulunmuştur ancak anlayabildiğimiz kadarıyla burada nehb kelimesinin kullanılması ravi hatası olarak görülmelidir. Zira o, değerlendirmesinde bu rivayetin nehb kelimesi olmaksızın versiyonuna da işaret etmiştir (İbn Hacer, 1996: XI, 620).

Siyer kaynağı olarak hadis rivayetlerinde nühbe ve türevlerinin zikredildiği ikinci kategori ise nühbe'den nehyeden ve sakındıran haberlerdir. En fazla rivayet, nühbeden yasaklama mahiyetinde olanlardır. Nühbâ kelimesinin kullanımıyla karşılaştığımız bu haberlere göre Hz. Peygamber, savaş hukuku bağlamında müsle ve nühbâ'yı yasaklıyordu (Buhârî, “Mezalim” 30; Ebû

Dâvûd “Cihad”, 128, “Libas” 8; Ahmed b. Hanbel, II, 293, IV,194). Bir başka rivayette ise Hz. Peygamber Müslümanları on şeyden sakınmalarını isterken aralarında nühbâ’yı zikrediyordu (Ebû Dâvûd, “Libas” 8; Ahmed b. Hanbel, II, 325, III, 140, 323, IV, 117, 134, 135, 307, V, 193, 195, VI, 445). Helal ve haram olan yiyeceklerden bahsedilirken nühbâ da zikredilmiştir (Nesâî, “Sayd ve’z-zebaih” 28; “Zinet” 20). Nühbâ kelimesinin kullanımına dair son örnek ise Hayber’de geçmiştir. Hz. Peygamber’in nühbâ türünden nitelendirdiği ve ganimet olarak ele geçirilmiş bir baklayı dahi yiyenin müminlere yaklaşmamasını ifade ederek bunu yemenin helal olmadığını belirtmiştir (Ahmed b. Hanbel, V, 327). Zû Kared (Ğabe) seriyesinin sebebi izah edilirken müşriklerin Müslümanların mallarını intihab etmeleri olarak izah edilmesinden (Krş. Hattab, 1419: 249), meşru olmayan bir şekilde başkalarının mallarına tasallutta bulunmak anlamının intaç edilmesi mümkündür.

Nühbe kelimesinin kullanımıyla karşılaştığımız *nühbeden* nehyeden rivayetlere gelince, salt olarak nehyetme ile ilgili rivayetler söz konusudur (Buhârî, “Sayd ve’z-zebaih”, 25; İbn Mâce, “Fiten” 3; Ahmed b. Hanbel, V, 367). Yine on şeyden nehyetme bağlamında rivayetler vardır ve bunlar içinde nühbe zikredilmiştir (Buhârî, “Mezalim” 30). Bu bağlamdaki son rivayette ise nühbe yapmak ile iman arasında kurulan bir ilişkiye rastlamaktayız ki, rivayete göre Hz. Peygamber, “*nühbe yapan mümin olarak nühbe yapmaz*” demiştir (Buhârî, “Hudûd” 1; İbn Mâce, “Fiten” 3).

Nühbe ile ilgili yasaklama bağlamında dikkat çekici ve ikaz edici bir rivayet de *intehebe* fiiliyle birlikte kullanımı ile karşımıza çıkmaktadır. Bu rivayette *kim nühbeyi intihab ederse bizden değildir* denmektedir (İbn Mâce, “Fiten” 3.; Ahmed b. Hanbel, III, 140, 197, 312, 323,380, 395; IV, 438, 439, 443, 446; V, 62, 63). İman ve intihab arasında ilişki kuran rivayet, bu fiilli kullanımda da görülmektedir (Buhârî, “Eşribe” 1; Ahmed b. Hanbel, II, 317, 386). Ancak rivayetin müzakeresini yapan Buhârî, bu rivayetdeki *intihab* ile ilgili kısmın Hz. Ebû Bekr’in sözü olduğunu ve bunu rivayete onun eklediğini Ebû Hüreyre’den nakille belirtmiştir (Buhârî, “Eşribe” 1). Müslim de bu konuda ona katılmış gibidir (Müslim, “İman” 24). Mamafih rivayetin aslına ekli haliyle Buhârî de yer almıştır (Buhârî, “Mezalim” 30).

Rivayetin bu kalıbında da *intihab eden bizden değildir* gibi ağır bir ifade ile nühbeden nehyetmenin varlığını görüyoruz (Tirmizî, “Siyer” 40, “Nikah” 30; İbn Mâce “Fiten” 3). İbn Mâce’nin fiten faslında yer alan dört rivayetten birinde *nühbenin meşhur olması* sıfatı eklenerek elde edilen ganimetin değerli olmasına işaret edilmiştir. İbn Mâce’nin bab içindeki diğer üç rivayetinde bu sıfat yer almaz. Bu ravinin meseleyi anlama şekli ile ilgili olsa gerektir. Ebû Dâvûd rivayetinde ise intihabın yasaklanmasına ek olarak intihab yapan kimseye had cezası uygulanmayacağı ile ilgili bir hükmü de taşımakta olup (Ebû Dâvûd “Hudûd” 14; Tirmizî “Hudûd” 18; Nesâî “Cenaiz” 72; “Sirkat” 13; “Sirkat” 14; İbn Mâce, “Hudûd” 26; Ahmed b. Hanbel, V, 62, 63; Dârimî, “Diyat” 15) ganimetle ilgili acele davranışların hırsızlık suçu ile aynı değerlendirilmediğini, en azından rivayeti anlatan raviler açısından durumun böyle olduğunu ifade edebiliriz (لَيْسَ عَلَى الْمُنْتَهَبِ قَطْعٌ).

Nesâî’nin rivayetinde ise Hz. Peygamber’in intihab eden bizden değildir dedikten sonra helal olmayan şeyleri zikrederken nühbeyi de eklediğini görmekteyiz (Nesâî, “Nikah” 60, “Hayl” 15, “Eşribe” 42). Nühbenin yasaklanmasındaki hikmeti de bir yorum olarak gördüğümüz bu rivayette, *insanların nehb edilen malda gözlerinin kalması* değerlendirmesi eklenmiştir. Bu rivayetin benzeri, içinde gulûl kavramının da eklendiği “*gulûl yapan da mümin olarak yapmaz*” şeklinde bir rivayet vardır (Ahmed b. Hanbel, III, 317, 386).

Nühbenin yasaklandığı son bağlamda nehb kelimesinin kullanımını görüyoruz. Bu formun kullanımında ek olarak iğlal ve islal kelimeleri de yasak kapsamına alınmıştır ve ardından Âl-i İmran Suresi 161 zikredilmiştir (Dârimî, “Siyer” 81). İğlal, ğull kelimesi ile ilgili olup islal ise hırsızlık yapmak anlamında kullanılmıştır.

Turkish Studies

Nühbe ve türevlerinin yasaklanan birer davranış türü olmasının işlendiği rivayetlerden sonra, kavramı Siyer açısından da anlamamıza yardımcı olacak bir kullanıma rastlamaktayız. Buna göre, bir sefer esnasında şiddetli ihtiyaç içinde iken Müslümanlar, bir ganimet elde etmişlerdi. Rivayete göre bu ganimetin bir koyun olduğu anlaşılmaktadır. Ashab bu koyunu intihab ettikten sonra pişirmek üzere tencerelere koymuşlar ve tencereler kaynamaya başlamıştı ki Hz. Peygamber çıka geldi. Gördüğü manzara karşısında öfkelenmiş olacak ki, tencerelerin devrilmesini emrederek bu yemeğin tüketilmesini uygun görmemiş; nühbe ve türevi olan kelimelerin kullanıldığı metinlerden anlaşıldığı kadarıyla ganimet olarak elde edilen her türlü metam taksimden önce tasarruf edilmesinin uygun olmadığını ilan etmiştir (Şâmî, (1993): VII, 362, IX, 133, XI, 209; Nühbâ/Nühbe; Ebû Dâvûd, “Cihad”, 128; İbn Mâce, “Fiten” 3; İntihab; Tirmizî, “Siyer” 40, “Nikah” 30; İbn Mâce “Fiten” 3.; Ebû Dâvûd “Cihad”, 128). Ahmed b. Hanbel’de yer alan bir başka rivayet, diğer rivayetlerin ifade ettiği anlam çerçevesini ve Nühbe kavramının mahiyetini netleştirmektedir. Bu rivayete göre, elde edilen ganimet üzerinde taksim öncesi tasarrufu nehyeden Hz. Peygamber’in uyarısı sonrası, ganimet tekrar iade edilmiş ve Hz. Peygamber mezkur ganimeti eşit bir şekilde bölüştürmüştür (Ahmed b. Hanbel, IV, 401). Hatta Ebû Dâvûd’ta yer alan bir varyant da ise Hz. Peygamber, etleri toprağa bulayarak “*Nühbe, ölüden daha helal değildir*” deyip ganimetin taksimden önce tasarrufunun çirkinliğine işaret etmiştir (Ebû Dâvûd, “Cihad”, 128). Ravilerin zihninde önemli bir etki bıraktığından olsa gerek intihab etmeme yani ganimete dönük taksim öncesi tasarrufta bulunmamak, Akabe biatleriyle ilişkilendirilmiş ve Hz. Peygamber’in biat şartlarından biri olarak sayılmıştır (Buhârî, “Mezalim” 30; “Hudûd” 1).

Uhud savaşında Müslümanların ganimete dair heveslerinin ve buna önem vererek ganimeti öncelikle intihab kelimesi ile yorumlanması (Vâkidî, I, 229-231, 239; Makrîzî, (1999): I, 145), ganimete meşru zemin oluşmadan tenezzül edilmesinin de bu nühbe kavramının çerçevesine girdiği sonucuna bizleri ulaştırmaktadır.

Nühbeye dair son anlam ise, ganimet mahiyetindeki mallara üşüşmek, kapış kapış etmek anlamında kullanılmasıdır. Hz. Peygamber’in bir koyun kestiği ve etraftaki insanların onu intihab ettikleri rivayet edilmiştir. Durumu gözlemleyen bir münadinin Allah resûlünün nühbeden nehyettiğini haber vermesi üzerine toparlanmışlardır (Ahmed b. Hanbel, IV, 194).

Buraya kadar ifade edilenlerden anlaşılan odur ki, nühbe bir yönüyle ganimetin taksiminden önce üzerinde tasarrufta bulunmaya yeltenmektir. Diğer yandan savaş hali olmayan durumlarda anlaşmalı toplumların mallarına karşı kural dışı saldırılar ile mal elde etmek de bu şekilde değerlendirilmiş ve nehyedilmiştir.

Gulûl (غلول)

Ganimetle ilgili kavramlardan biri olarak gulûl ise, ganimet üzerinde gayri meşru tasarrufta bulunmak, ganimet malına hıyanet etmek olarak tanımlanmıştır (Koca, 1996: XIV, 190-192). Bir yönüyle ganimetten aşırma da denilebilir. Hz. Peygamber’in “iğlal ve islal yoktur” uyarısıyla yaygın olarak literatürde yer almıştır. Seleb kavramında olduğu gibi daha çok fıkıh alanında ilgi çeken bir kavram olarak değerlendirilmiştir. Siyer açısından ise karşılıklı sözleşmeler ve ahlaki bir erdem olarak iğlalden ve yine aşırma anlamına gelen islal den uzak durmak ilke olarak benimsenmiştir. Hudeybiye sözleşmesinde bu hususa işaret edilmesi burada hatırlanmalıdır (İbn Ebî Şeybe, (1409): 36839, 36851; Ebû Dâvûd, “Cihad” 156).

Müslümanların ganimetle yoğun bir şekilde karşılaşmaya başlamaları Bedir gazvesiyle olmuştur. Bu dönemden itibaren de gulûl ve ilgili davranışlar konusunda Müslümanların uyarılmaları söz konusudur. Hatta bu konuda Müslümanların yaşadıkları bazı tecrübeler olmuştur. Bedir veya Uhud da olduğu rivayet edilen bir habere göre, bir adam ganimetten galle yaptığı haberi ile Hz. Peygamber’in yanına getirilmiş ve Hz. Peygamber de ona bunun doğru olup olmadığını sormuştu.

Adam inkar edince üzeri araştırılmış ve bir kadife kumaş çıkmıştı. Bunun üzerine sahabeden onun için istiğfarda bulunmak üzere Hz. Peygamber'den talepte bulunanlar oldu. Hz. Peygamber, “*Bize bırakın bu rezil adamı*” dedi (Abdürrezzak, (1411): 9506; Saîd b. Mansûr, (1982): II, 313, 2723).

Hz. Peygamber, Müslümanların bu tarz küçültücü şeylere tevessül etmesine mani olmak için zaman zaman sert ifadeler kullanmış olsa gerektir. Hayber seferinde vefat eden bir kişi için sahabe övücü sözlerle şehadetinden bahsediyorlardı ki, Hz. Peygamber “*onun galle yaptığını ve bu nedenle onu ateşten bir bürde veya aba içinde gördüğünü*” ifade etmiştir. Ardından Hz. Ömer'e talimat vererek insanların bu tarz davranışlardan uzak durmasını temin etmek için *Ey Hattab'ın oğlu git ve insanlara seslen, cennete ancak müminler girecektir* demiş Hz. Ömer de bunun gereğini yapmıştır (Müslim, “İman” 182). Benzer şekilde Hayber'de hayatını kaybeden bir kişinin cenaze namazı için Hz. Peygamber'e haber verilince *arkadaşınızın namazını kılınız* diyerek kendisinin kılmayacağını belirtmiştir. Bunun üzerine sahabenin çehresi değişmiştir. *Herkes Allah yolunda savaşırken kardeşiniz Allah yolunda galle yaptı* demiştir. Ardından araştırılınca bu *gallenin* değersiz bir boncuk olduğu görülmüştür. Bu haberdeki değersiz şeyin bir pelerin olduğu da rivayet edilmiştir (Ebû Dâvûd “Cihad” 133; Nesâî, “Salat”67; İmam Mâlik, “Cihad” 23; İbn Mâce, “Cihad” 34; İbn Ebî Şeybe, 33527). Hatta bir başka haberde ise yine Hayber'den Vadi'l-kura'ya giderken yaşanan bir olayda *ayak bağından* bahsedilmiştir. Midam isimli bir kölenin aldığı anlaşılan bu ayak bağlarının Hz. Peygamber tarafından *ateşten iki bağ* olarak vafedilmesi bu çerçevede konuyu anlaşılır hale getirmektedir (Abdürrezzak, 1411: 9505; İbn Hibbân, 1987: II, 187.4851). Huneyn gazvesi dönüşünde ganimetten galle yaptığı haberini alan Ebû Cehm, Malik b. el-Bersa veya Haris b. el-Bersa ismindeki bir kişiyi cezalandırmış ve kafasını yarmıştır. Hz. Peygamber böyle bir cezadan dolayı Ebû Cehm'in tasarrufunu onaylamamış olsa gerek ki kısas uygulamamakla birlikte galle yaptığı iddia edilen kişinin gönlünü almıştır (Abdürrezzak, 1411: 18033). Buradan olayın aslının olmadığı sonucu da çıkarılabilir. Bununla birlikte aynı sefer sonrasında galle yaptığına dair tespit yapıldığı Kuzman için ahirete dair düşeceği zor durumdan haber vermiştir (Saîd b. Mansûr, 1982: II, 312, 2721).

Hz. Peygamber gulûl vb. davranışların şüphesine bile tahammül etmemiştir (İbn Kayyim el-Cevziyye, 1994). Abdullah b. Amr'dan rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber, ganimetler toplandığında Bilal'e söyler ve üç defa ilan yaparak elinde ganimet olanların teslim etmesini ister, ardından tahmis ve taksim yapardı. Bir defasında tahmis ve taksim işi bittikten sonra bir adam elinde zimam ile geldi. Hz. Peygamber *bunun bir ganimet olduğunu ve Bilal'i iştirip iştirmediğini* sordu. O da “*işittim*” deyip mazeret beyan etti. Hz. Peygamber “*kıyamet gününde sen bununla berabersin*” diyerek getirdiğini kabul etmedi (İbn Hibbân, 1987: 4858). Bu kabil ağır yaptırımlar ifade eden rivayetler, mahiyet itibariyle sorunlu görülebilir olmakla birlikte, Hz. Peygamber'in gulûl benzeri davranışlar karşısındaki tavrının, Müslümanların zihninde oluşturduğu etkiyi yansıması bakımından önemli olduğu açıktır.

Hz. Peygamber'den sonra da bu kabil davranışlara karşı başta Hz. Ömer tarafından olmak üzere hassas davranılmış ve karşılaştıkları benzer hadiseler karşısında Hz. Peygamber'in tutumundan örnekler vermişlerdir. Rum diyarına yapılan bir seferdeki örnek (Ebû Dâvûd, “Cihad” 135; Tirmizî, “Hudûd” 28; Saîd b. Mansûr, (1982): II, 315, 2729; İbn Ebî Şeybe, (1409): 28690) dikkate değerdir. Yine Mücaşi b. Mesud komutanlığında Bevc bölgesinin fethinde ölümlerden birinin üzerindeki gömleği galle yapan bir kimsenin hikayesi anlatılmakta ve Mücaşi'nin uyarıları neticesinde nasıl iade ettiği aktarılmaktadır. Burada da Mücaşi'nin Hz. Peygamber'in hadisine telmihte bulunduğu anlaşılmaktadır (İbn Ebî Şeybe, (1409): 33828).

Galle kelimesinin bir anlamının da sadaka/zekat üzerinde yapılan tasarruflarla ilgili olduğunu düşünmek mümkündür. Gulûl üzerine müzakere ederken Hz. Ömer'in Abdullah b. Üneys'e Hz. Peygamber'in, *kim sadakadan bir deve galle ederse kıyamet gününde onu sırtında*

Turkish Studies

getirir haberini aktarmış Abdullah da onu tasdik etmiştir (İbn Mâce, “Zekat”, 14; Müslim, “İmare”, 6). Benzer şekilde amil olarak görevlendirilen kişilerin velev ki bir iğne de olsa teslim aldığı şeylerden gizlemesini Hz. Peygamber gulûl olarak değerlendirmiştir (Ebû Dâvûd, “Akdiye” 5; İbn Ebî Şeybe, 1409: 33534). Bu bağlamda Buhârî’de yer alan bir rivayette Âl-i İmran Suresi 161. Ayetle bağlantılı bir haber yer almıştır (Buhârî, “İman” 3; “Cihad” 190). Hz. Peygamber’in Muaz b. Cebel’i Yemen’e gönderirken aynı ayeti okuyup işlerini bununla yap dediği aktarılmıştır (Tirmizî, “Ahkam” 20).

Seleb (سلب)

Arapça s-l-b kökünden gelen kelime, sözlük anlamı itibariyle insanın üzerindeki her türlü elbiseye verilen bir isim olmuştur. Fiil formunda kullanılması ise *insanın selebini almak* anlamına gelmektedir (Halil b. Ahmed, 1988: VII, 261). Kimi lügatlerde yağmalamak ve çalmak gibi anlamlar verilmiş olmakla birlikte (Mutçalı, 1995: 398) Siyer kaynakları açısından bu tercüme doğru olacak bir veriye ulaşabildiğimizi söyleyemeyiz. Ganimetin bir türü olarak savaş şartlarında öldürülen düşman askerlerinin üzerindeki şahsi eşyanın o kişiyi öldürüne ait olmasını ifade eden bir kavram olarak değerlendirilmesi doğru bir tercih gözükmektedir. Nitekim İbn İshak’ta yer alan bir habere göre ilk ganimetin ele geçirildiği seriyede, Müslümanlar karşılaştıkları müşriklerle savaşmışlar ve onları öldürdükten sonra eslabına el koymuşlardır. Burada kullanılan kelime selebtir (İbn İshak, 1978: 73). Bir Arap atasözünde *galib gelen seleb eder* denmiştir (Halil b. Ahmed, 1988: VII, 353: (من عز بز / من غلب سلب / من قهر سلب). Buradan hareketle İslam öncesi dönemde de bu anlamıyla kullanılan bir kelime olarak değerlendirilebilir. Ancak Müslümanlarda seleb uygulamasının meşruiyetinin Bedir gazvesi sırasında Enfal Suresinin nazil olması ile söz konusu olduğunu söyleyebiliriz. Zira Bedir savaşında Sa’d b. Ebi Vakkas, öldürdüğü kişinin kılıcını getirip Hz. Peygamber’e vermişti. Enfal suresi indikten sonra Hz. Peygamber gidip kılıcı almasını söylemiştir (Ahmed b. Hanbel, 3/129, 1556. Bu hadisenin benzeri Uhud savaşı ile bağlantılı olarak da zikredilmiştir. Krş. Vâkidî, 1984: I, 227, 253, 286).

Seleb, ganimete dair çalıştığımız üç kavramdan kaynaklarda en çok yer alanıdır. Bu sebeple olsa gerek Ansiklopedik çalışmalarda bu kavrama dair bir başlık açılmış ve daha çok fihri yönü üzerinde durulmuştur (Örn. Yaman, 2009: XXXIV, 398-399). Siyer kaynaklarında kavramın kullanıldığı çok sayıda vaka ile karşılaşmak mümkündür. İlkesel hatırlatmaya dair örnekler yanında uygulama örnekleri de mevcuttur.

Kaynaklarımızda Medine hicretle birlikte ilk askeri ve güvenlik hizmetlerinin icra edilmeye başlanmasıyla söz konusu olan ganimetin ele geçirilmesinden itibaren seleb uygulamasına rastlanılmaktadır. Hatta diyebiliriz ki, ilk ganimet seleb mahiyetindeki ganimetlerdir.

Hız. Peygamber’in bir savaş kuralı olarak hatırlatma babında *Kim bir kimseyi öldürür ve beyyinesi de olursa selebi ona aittir* dediği rivayet edilmiştir (Buhârî, “Humus” 18; “Megazi” 54; “Cihad” 173). Huneyn seferinde olduğu anlaşılan bu ilke bazındaki hatırlatmanın ravisi Ebû Katade bizzat kendisi de böyle bir imkândan yararlanmıştı. Gâbe seriyesinde Hz. Peygamber, *onu ve selebini bırakın* demiştir (Vâkidî, 1984: II, 544; İbn Hişâm, 1984: II, 448; İbn Hibbân, 1987: I, 350; Buhârî, “Megazi”, 54; Ebû Dâvûd, “Cihad” 136; İbn Mâce, “Cihad” 39; İbn Ebî Şeybe, 1409: 33090). Aynı savaşta, Ebû Talha’nın yirmiden fazla kişiyi öldürerek onların eslabını ele geçirdiği aktarılmıştır (Dârimî, “Siyer” 80; Abdürrezzak, 1411: 9468; İbn Ebî Şeybe, 1409: 36009). Benzer bir anlatımla bir sefer esnasında düşman gözcülerinden birine rastlanılmıştı. Hz. Peygamber onun yakalanıp öldürülmesini emretmiş ve selebini de ganimet olarak vermişti (neffele). Seferler öncesinde bu ilkesel hatırlatmanın varlığına dair durum tespitinden sonra anlaşıldığı kadarıyla Risalet döneminde Bedir (Buhârî, “Megazi” 54; Ahmed b. Hanbel, III, 129), Huneyn (Dârimî, “Siyer” 80), Mûte (Müslim, “Cihad” 13), Himyerden bir düşman (Müslim, “Cihad” 13), Hevâzine yönelik bir

seferde (Ebû Dâvûd, “Cihad” 100. İbn Mâce, “Cihad” 39; İbn Ebî Şeybe, 1409: 33091, 33287, 37000; Dârimî, “Siyer” 51) seleb uygulamalarına dair örnekler yer almıştır.

Bedir gazvesinde Ebû Cehil’i öldüren kişinin tespiti yapıldıktan sonra kılıcı Muaz b. Amr’a verilmiştir (Vâkidî, 1984: I, 86, 88; Buhârî, “Megazi” 54; Ebû Dâvûd, “Cihad” 139; Ahmed b. Hanbel, III, 207). Burada söz konusu olan kelime selebtir. Yine Bedir’de Ebû Dücâne düşmanını öldürünce selebinin sahibi olmuştur (Vâkidî, 1984: I, 86; II, 668; III, 902.908, 911). Hevazin’e yönelik olduğu anlaşılan bir seferde düşman adına casusluk yapan biri Hz. Peygamber’in yanında bir müddet oturduktan sonra sıvışıp kaçmış bunun üzerine onu takibe çıkan Selem b. Ekva onu öldürüp selebinin sahibi olmuştur (Ebû Dâvûd, “Cihad” 100). Benî Nadîr gazvesinde Amir b. Tufey’in iki adamının seleblerine el konulmuştur (Vâkidî, 1984: I, 364, 367). Beni Mustalik gazvesinde de benzer bir durum söz konusu olmuştur (Vâkidî, 1984: II, 419). Beni Kureyza seferi sonucunda öldürülen Beni Nadir lideri Huyey b. Ahtab öldürülünce de selebine el konulmuştur (İbn Hişâm, 1984: II, 241). Sakif kabilesinin ölenleri için de uygulama esas böyledir (İbn Hişâm, 1984: II, 450).

Seleb uygulamasının yenilgi durumunda Müslümanlara yönelik de bir uygulama olacağı, bir başka ifadeyle o dönem dünyasının bir savaş kuralı olduğu anlaşılmaktadır. Katan seriyesinde Sa’d b. Ebi Vakkas’ın selebe uğramaktan korktuğuna dair bir rivayet kaynaklara yansımıştır (Vâkidî, 1984: I, 345).

Ganimetin bir türü olarak selebin meşru olmasının ve meşru yoldan elde edilmesinin gerekli olduğunu anlamak mümkündür. Keyfi uygulamalar hiçbir zaman meşru görülmemiş ve eleştirilmiştir. Kaynaklara da yorum olarak yansıyan bu duruma dair Hudeybiye örneği verilebilir. Hz. Peygamber Hudeybiye’de seleb ve katl yapmamıştır (İbn Ebî Şeybe, 1409: 36851). Ebû Basîr, Hudeybiye anlaşması gereğince iadesi sonrasında onun, müşriklerden kendisine eşlik edenlerden birini öldürüp selebini Hz. Peygamber’e getirerek humusunu almasını (tahmîs) istemiş ise de Hz. Peygamber uygun görmemiştir. Bu da selebe dair meşruiyet zeminine işaret etmekte olup Hz. Peygamber’in ganimete dair uygulamaların yağma tarzına dönüşmesini meşru görmediğini gösterir (krş. Vâkidî, 1984: II, 626; İbn Hişâm, 1984: II, 322-3; İbn Hibban, 1987: I, 286-7; İbn Hazm, 1986:166-7).

Seleb kavramının geçtiği bağlamlardan biri de, savaşlarda mübareze denilen savaş öncesi iki kişinin karşılıklı vuruşması neticesinde galip olanın mağlubun şahsi eşyalarına el koyması bağlamında geçmektedir (İbn Mâce, “Cihad” 39; İbn Ebî Şeybe, 1409: 33091, 33092, 33287, 36823, 36009, 37000; Abdürrezzak, 1411: 9468, 9477, 9470; Saîd b. Mansûr, 1982: II, 306-8). Risalet dönemi savaşlarında mübareze, savaş öncesi uygulanan bir gelenektir. Kaynakarda Hz. Ali’nin (Vâkidî, 1984: III, 1080; Saîd b. Mansûr, 1982: II,306-8), Hasan b. Sabit’in (İbn Hişâm, 1984: II, 114), Seleme b. Ekva’nın (İbn Mâce, “Cihad” 39; İbn Ebî Şeybe, 1409: 33091, 33287, 37000), Bera b. Malik’in (Abdürrezzak, 1411: 9468; İbn Ebî Şeybe, 1409: 36009), Zübeyr b. Avvam’ın (Vâkidî, 1984: II, 422; Abdürrezzak, 1411: 9477; İbn Ebî Şeybe, 1409: 33092, 36823) seleble bağlantılı olarak mübareze yapip öldürdükleri kişilerin selebine sahip oldukları aktarılmıştır.

Hz. Peygamber, selebin miktarına bakılmaksızın galib gelip öldüren kimseye ait olduğu yönünde bir uygulama yapmıştır. Avf b. Malik, Himyer’den bir düşmanı öldürmüş ve selebini talep etmişti. Ancak Halid b. Velid vermemiştir. Durum Hz. Peygamber’e intikal edince Hz. Peygamber Halid’e sebebini sormuş o da “*çoğunsadım ey Allah’ın elçisi*” diye cevap vermiştir. Hz. Peygamber buna rağmen selebi sahibine vermesini emretmiştir. Mûte harbi esnasında geçtiği anlaşılan bu hadisenin rivayetinde Halid b. Velid, Avf b. Malik’in yanına uğradığında Avf, Halid’in yakasından çekiştirip niza edince konu Hz. Peygamber’in kulağına gitmiş bunun üzerine Allah Elçisi kızmıştır. Halid’e *selebi vermemesini* emrettikten sonra *siz ümeramı terk mi ediyorsunuz* sözleriyle (Müslim, “Cihad” 13; Ebû Dâvûd, “Cihad” 137; Saîd b. Mansûr, 1982: II, 305, 2697) savaş komutanının

Turkish Studies

tasarruf yetkisine dair bir işaretle bulunmuştur. Mamafih hem Avf b. Malik hem de Halid b. Velid'den rivayet edildiğine göre, Hz. Peygamber genel olarak seleb türü ganimet üzerinde her hangi bir tasarrufta bulunmamış ve ana ganimete dâhil ederek humusunu ayırmamıştır (Ebû Dâvûd, "Cihad" 138; Tirmizî, "Siyer" 13). Bu uygulamayı destekleyen farklı rivayetler de vardır (Ahmed b. Hanbel, IV, 90; VI, 26).

Mübareze sonucu galibin, mağlubun selebine el koyması, Risalet sonrası dönemde de devam etmiştir. İbn Ömer'in böyle bir selebi olmuştur (İbn Ebî Şeybe, 1409: 33086, 33094, 33753-4; başka bir örnek için bk. Abdürrezzak, 1411: 94731). Siffin Savaşında da benzer bir uygulama kaynaklara geçmiştir (İbn Ebî Şeybe, 1409: 37858). Ancak Berâ b. Mâlik'in Zer'e merzubanı ile yapmış olduğu mübareze sonunda elde ettiği gelirler otuz bin dirheme baliğ olunca, Hz. Ömer normalde selebin tahmis edilmeyeceğini ancak bu kadar meblağın tahmis edilmesi gerektiğini belirtmiştir (Abdürrezzak, 1411: 9468; İbn Ebî Şeybe, 1409: 36009. Saîd b. Mansûr, 1982: 2708, II, 307; İbn Ebî Şeybe, 1409: 33088, 33089. Saîd b. Mansûr, 1982: II, 307, 2708). Hz. Ömer'in bu uygulaması daha sonraki dönemlerde bir esas olarak kabul edilmiş ve konuya dair rivayetlerin anlaşılma şekline tesir etmiştir. Abdullah İbn Abbas, "seleb nefeldendir" yani seleb ganimettendir değerlendirmesiyle Hz. Ömer'in uygulamasını delil getirerek humusunun alınması yönünde kanaat izhar etmiştir (İbn Ebî Şeybe, 1409: 33096; krş. Saîd b. Mansûr, 1982: II, 308, 2712). Hatta zamanla silah ve at gibi savaş unsurlarının seleb olamayacağına dair görüşler ortaya atılmıştır ki (Saîd b. Mansûr, 1982: II, 308, 2715) bu kanaatlerin, zamanın ihtiyaçlarına göre serdedildiği aşikârdır. Bu sebeple olsa gerek selebe dair mallarda tasarruf hakkının doğabilmesi için imamın izninin gerekli olduğu ifade edilmiştir (Muvatta, "Cihad" 18, 19).

Seleb türü ganimet'in humusunun da alınmıyor (tahmis) olması, ganimet hevesindeki bazı Müslümanları savaşa ve düşmana karşı bireysel tasarruflarla hareket etmeye sevk edebilmiştir. Bu da bazı yanlışların yapılmasına sebebiyet vermiştir. İdam Seriyesinde, müslüman olduğu için selam veren bir kişinin öldürülmesi ve malına el konulması Kur'an'a da yansıyan böyle bir örnektir. Nisa suresi 64. Ayet bu bağlamda nazil olmuştur. Âmir b. el-Edbad, Müslümanlara selam vermiş ancak Muhallim b. Cessâme muhtemelen seleb kaygısı ile saldırıp Âmir'i öldürmüş ve devesine ve metana el koymuştur. Durum Hz. Peygamber'e intikal edince sorun diyet yoluyla halledilmeye çalışılmıştır. Hz. Peygamber'in Muhallim b. Cessâme'ye kızdığı hatta beddua ettiği rivayet edilmiştir. *Eman verip öldürdün* diyerek öfkesini dile getirmiştir (Vâkidî, 1984: II, 797; İbn Ebî Şeybe, 1409: 37013).

Siyer kaynaklarında seleb kavramının sözlük anlamına yakın kullanımlarına dair örnekler de görmek mümkündür. Özellikle, koruma altındaki alanlarda avlanmak ve o bölgelerin ağaçlarını kesmek bir suç olarak kabul edilip suçluların selebine el konulduğu görülmektedir. Sa'd b. Ebî Vakkas'ın bu iki duruma dair uygulamasına rastlamaktayız (Ebû Dâvûd, "Nikâh" 1; Ahmed b. Hanbel, III, 53, 1443. 1460).

Seleb uygulamasının, şecaatli askerlerinin desteklenmesi bağlamında bir tasarruf olduğu da değerlendirilmiştir ki, İbn Ebî Şeybe'de yer alan bir rivayet bunu desteklemektedir. Savaşta düşman askerini öldüren kişinin hak ettiği selebini, bir başkası almış ve düşmanı öldüren kişiye ücretini vermek istemiştir. Ancak Hz. Ebû Bekir buna itiraz etmiştir. Hz. Peygamber de itirazı yerinde bulmuştur. Gerekçe ise bu tarz malların savaşçı kimselerin elinde kalarak daha değerli hale getirilmesidir (İbn Ebî Şeybe, 1409: 33090).

SONUÇ

Savaş ve ganimet, insanlığın savaş tecrübesinde birbiriyle ayrılmaz iki kavram olarak yer almıştır. Hz. Peygamber'in savaşlarına dair tartışmaların çokça yapıldığı bağlamda en fazla müzakere edilen konulardan biri de savaşlarda saik olarak ganimetin durumudur. Hz. Peygamber'in hayatında ganimetin meşru ve gayrimeşru boyutlarda değerlendirildiğini söylemek gerekir.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/13

Ganimetin ana hedef haline gelmesi asla tasvip edilmemiştir. Ganimetin meşru olmayan şekilde elde edilmesi de bir başka meşru görülmeyen yağma türüdür. Hz. Peygamber, meşru bir savaşta meşru yollarla elde edilen ganimeti helal görmüştür. Bu ganimet üzerinde bireysel tasarruflarla taksim ve tahmis öncesi tasarrufta bulunmayı yasaklamıştır.

Meşru olmayan ganimetle ilgili iki kavram öne çıkmıştır. Bunlar nühbe ve gulûl kavramlarıdır. Nühbe, yağma olarak tercüme edebileceğimiz bir kavramdır. Sözlük anlamları yanında asıl ilgilendiğimiz anlamı, anlaşmalı olan tarafların birbirlerinin mallarına karşı tasallutları bu kavramla ifade edilebilir. Kaynaklara en fazla yansıdığı anlam ise ganimet mallarının taksiminden önce gizli olmayan bir şekilde açıktan tasarrufta bulunmak şeklinde görülmektedir. Gulûl kavramından farkı da burada ortaya çıkmaktadır. Gulûl ise şahsi olarak ve gizlice ganimet malında taksim ve tahmisten önce tasarrufta bulunmaktır. Her iki davranış da meşru görülmemiştir.

Savaş şartlarında düşman askerlerinin şahsi malları olarak değerlendirilmiş olan seleb ise Hz. Peygamber'in uygulamasında öldüren kimseye tahsis edilmiştir. Ancak bunun da meşru savaş şartlarında elde edilmiş olması önemsenmiştir. Hz. Peygamber, anlaşmalı tarafların askerine yönelik bu kabil seleb cinsi ganimetlerin Müslümanlara dağıtımını uygun bulmamıştır.

Hasılı, Risalet döneminde ganimete dair meşruiyete önem verilmektedir. Hz. Peygamber meşru şekilde şartları oluşmuş savaştan, meşru bir şekilde elde edilmiş ganimetin Müslümanların haberdar olduğu şartlarda taksim ve tahmisinden sonra tasarrufunu uygun görmüştür. Ganimet üzerinde bireysel ve keyfî tasarrufları yasaklamıştır. Anlaşmalı olan toplumların mallarına yönelik saldırganlıklarla elde edilen ganimeti de reddetmiştir.

KAYNAKÇA

- Abdürrezzak, Ebû Bekr Abdürrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi' es-San'ânî el-Himyerî (1411). *el-Musannef*, thk. Abdurrahman el-Azami, Beyrut: Mektebü'l-İslami.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî (1992). *Müsned*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî (1992). *el-Câmi 'u's-sahîh*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullâh b. Abdirrahmân b. el-Fazl ed-Dârimî (1992). *es-Sünen*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî (1992), *es-Sünen*, İstanbul: Çağrı Yayınları,
- el-Hattab, Mahmud Şit,(1419). *er-Resül el-Kaid*, Beyrut: Darü'l-fikr.
- Halîl b. Ahmed Ebû Abdirrahmân el-Halîl b. Ahmed b. Amr b. Temîm el-Ferâhîdî (el-Fürhûdî) (1988). *Kitâbu'l-Ayn*, thk. Mehdi el-Mahzumi-İbrahim Samurrai, Beyrut: Müessesü'l-A'lâ li'l-Matbûât.
- Havarizmî, Nasır b. Abdüsseyyid Ebi'l-Mekarim ibn Ali Ebû'l-Feth Burhanüddin el-Havarizmi el-Mudarrizi, (ty), *el-Mağrib*, Beyrut: Darü'l-kitabi'l-Arabî.
- İbn Ebî Şeybe, Ebû Bekr Abdullâh b. Muhammed b. Ebî Şeybe İbrâhîm el-Absî el-Kûfî (1409). *el-Musannef*, thk. Kemal Yusuf el-Hut, Riyad: yy.
- İbn Hacer, Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî (1996). *Fethu'l-bârî bi-şerhi Sahîhi'l-Buhârî*, thk. Heyet. Kahire: Mektebetü'l-gureba.

- İbn Haldûn, Ebû Zeyd Veliyyüddîn Abdurrahmân b. Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Hasen el-Hadramî el-Mağribî et-Tûnisî (1988/1408). *Kitâbü'l-İber (Kitâbü Tercemâni'l-İber) ve dîvânü'l-mübtedei ve'l-haber fî eyyâmi'l-'Arab ve'l-'Acem ve'l-Berber ve men-âsarahüm min-zevi's-sultâni'l-ekber.* (thk. Halil Şahade). Beyrut: Daru'l-fikr.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed Alî b. Ahmed b. Saîd b. Hazm el-Endelüsî el-Kurtubî (1986). *Cevâmi'u's-sîre.* Beyrut: Daru kütübî'l-ilmîyye,
- İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî (1987). *es-Sîretü'n-nebeviyye ve ahbârü'l-hulefâ,* (der. Hâfız Azîz Bey el-Kâdirî en-Nakşibendî). Beyrut.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâlüddîn Abdülmelik b. Hişâm b. Eyyûb el-Himyerî el-Meâfirî el-Basrî el-Mısrî (1984). *Sîretü İbn Hişâm.* (thk. Mustafa es-Seka – İbrahim el-Ebyarî – Abdulhafız eş-Şelebi). Mısır.
- İbn İshak, Ebû Abdillâh Muhammed b. İshâk b. Yesâr b. Hıyâr el-Muttalibî el-Kureşî el-Medenî (1978). *el-Mübtedei ve'l-meb'âs ve'l-megâzi.* (thk. Süheyl Zekkar,). Beyrut: Daru'l-fikr.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ebî Bekr b. Eyyûb ez-Zürâî ed-Dımaşkî el-Hanbelî (1994), *Zâdü'l-mead fî hedyi hayri'l-ibad,* Kuveyt:Mektebetü'l-menar.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd b. Mâce el-Kazvînî (1992). *es-Sünen.* İstanbul: Çağrı Yayınları.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî (1414). *Lisanü'l-Arab,* Beyrut, Daru sadr.
- İbnü'l-Esîr, Ebü's-Seâdât Mecdüddîn el-Mübârek b. Esîrüddîn Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî (1979), *en-Nihâye fî garîbi'l-hadîs ve'l-eser,* thk. Tahir Ahmed Zavi-Mahmud Muhammed Tanahi, Beyrut: el-Mektebetü'l-ilmîyye.
- İmam Mâlik, Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî (1992). *el-Muvatta.* İstanbul: Çağrı Yayınları.
- İnal, Tuba, (2011). “Savaş Hukukunda Tecavüz ve Yağmayı Yasakla(ma)yan Rejimler Lahey Sözleşmeleri (1899, 1907)”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi,* Cilt 8, Sayı 29 (Bahar 2011), s. 27-47.
- Kastallânî, Ebü'l-Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. Muhammed b. Ebî Bekr el-Kastallânî (ty). *el-Mevâhibü'l-ledünniyye bi'l-minehi'l-Muhammediye.* Kahire: Mektebetü't-tevfikiyye.
- Koca, Ferhat, (1996). “Gulûl”, *DİA,* İstanbul, XIV, 190-2.
- Macit, Yunus, (2005). “Savaş Kuralları Açısından Hz. Peygamber'in Sünnetinde Doğal Ve Fizikî Yapının Masuniyeti” *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi,* V (2005), Sayı: 4, s. 98.
- Makrîzî, Ebû Muhammed (Ebü'l-Abbâs) Takıyyüddîn Ahmed b. Alî b. Abdilkâdir b. Muhammed el-Makrîzî (1999). *İmtâ'u'l-esmâ' bimâ li'r-resûl mine'l-ebnâi (enbâi) ve'l-ahvâl ve'l-hafede ve'l-metâ'.* (thk. Muhammed Hamid en-Nümeysî). Beyrut: Daru'l-kütübî'l-ilmîyye.
- Mutçalı, Serdar, (1995). *Arapça Türkçe Sözlük,* İstanbul: Dağarcık,.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî (1992). *el-Câmi'u's-sahîh.* İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî (1992). *es-Sünen.* İstanbul: Çağrı Yayınları.

- Said b. Mansûr, Ebû Osman Said b. Mansûr b. Şu'be el-Horasani el-Cüzcanî, (1982), *es-Sünen*, thk. Habiburrahnam el-Azamî, Hind: Daru'l-selefiyye.
- Seda Yılmaz Vurgun, (2014). "XIX. Yüzyılda Türkistan'da, Kölelik, Çapul Ve Yağma", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XIV/1 (Yaz 2014), s.179-196.
- Şâmî, Şemseddin, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf es-Sâlihî eş-Şâmî eş-Şâfî (1993). *Sübülü'l-hüdâ ve'r-reşâd fî sîreti hayri'l-'ibâd (es-Sîretü's-Şâmiyye)*.(thk. Adil Ahmed b. Abdülmevcud-Ali Muhammed el-Muavviz). Beyrut. Daru'l-kütübî'l-ilmîyye.
- Tayalisî, Ebû Dâvûd Süleymân b. Dâvûd b. el-Cârûd et-Tayâlisî (1999), *el-Müsned*, thk.Muhammed Abdülmuhsin et-Türki, Kahire: by.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (Yezîd) et-Tirmizî (1992). *el-Câmi'u's-sahîh*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Vâkîdî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ömer b. Vâkîd el-Vâkîdî el-Eslemî el-Medenî (1984), *el-Megâzî*, Thk. Marsden Johns, Beyrut: Daru'l-alemi.
- Yaman, Ahmet (2009). "Seleb", İstanbul: *DİA*, XXXVI, 398-399.
- Zebîdî, Ebû'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed b. Abdırrezzâk ez-Zebîdî el-Bilgrâmî el- Hüseyinî (ty), *Tacü'l-arûs min cevahiri'l-Kamûs*, thk. Komisyon, Beyrut: Daru'l-hidaye.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 12/13